

Ref 61

Ett tillfälligt utökat behov av personlig assistans för tid när den enskilde varit hemma från skolan på grund av sjukdom som inte har samband med den enskildes funktionsnedsättning har inte bedömts falla inom ramen för ett normalt förekommande föräldraansvar.

7 § och 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 51 kap. 6 § första stycket socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 25 november 2021 följande dom (mål nr 5505-20).

Bakgrund

1. En person som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver hjälp med s.k. grundläggande behov kan från kommunen få biträde av en personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Om behovet av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan har personen rätt till statlig assistansersättning. Assistansersättning beviljas av Försäkringskassan för ett visst antal timmar under en viss tidsperiod.

2. Barn kan ha rätt till personlig assistans men beviljas ofta färre assistanstimmar än vuxna. Det beror på att det vid bedömningen av behovet av personlig assistans för ett barn ska bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter (föräldraansvaret).

3. Omfattningen av föräldraansvaret beror på barnets ålder och bestäms genom en jämförelse med omfattningen av föräldraansvaret för ett barn utan funktionsnedsättning i samma ålder. För små barn leder bedömningen av föräldraansvaret i de flesta fall till att föräldrarna ska svara för ett visst antal timmar och att assistansersättning inte utgår för den tiden (RÅ 2008 ref. 17).

4. Även om assistansersättning har beviljats av Försäkringskassan ska kommunen svara för biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans när det uppstår ett tillfälligt utökat behov av assistans. Med tillfälligt utökat behov avses i första hand en utökning av assistansen som beror på

tillfälliga, oförutsedda förändringar i den funktionsnedsattes tillvaro.

5. A.J. – som var tolv år gammal vid tiden för det beslut som det här målet gäller – har ett mycket omfattande hjälpbehov och har på grund av det beviljats assistansersättning för all vaken tid, dock med vissa avdrag. Försäkringskassan har i samband med beslutet om assistansersättning gjort ett tidsavdrag för sådan tid då han vistas i skolan eftersom skolans personal då tillgodoser hans hjälpbehov. Försäkringskassan har vidare fastställt omfattningen av föräldraansvaret på så sätt att detta har ansetts motsvara ett tidsavdrag om en halvtimme per dag. Föräldraansvaret har alltså bedömts vara lika stort oavsett om A.J. har varit ledig från skolan eller inte.

6. I november 2018 ansökte A.J. hos Leksands kommun om ekonomiskt stöd för tillfälligt utökad personlig assistans motsvarande 42 assistanstimmar. Han hade varit frånvarande från skolan på grund av sjukdom som inte hade något samband med hans funktionsnedsättning och då haft personlig assistans. Det tillfälliga behovet av hjälp kunde inte täckas genom omfördelning av redan beviljade assistanstimmar eftersom det då skulle saknas timmar för att täcka hans varaktiga behov.

7. Kommunen avslag ansökan om tillfälligt utökad personlig assistans med motiveringen att A.J:s behov var tillgodosett inom ramen för ett normalt förekommande föräldraansvar. Han överklagade beslutet till såväl Förvaltningsrätten i Falun som Kammarätten i Sundsvall men hans överklaganden avslogs.

Yrkanden m.m.

8. A.J. yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva underinstansernas avgöranden och förklara att han har rätt till ekonomiskt stöd för tillfälligt utökad personlig assistans. Han anför följande. Det hjälpbehov som han har beviljats assistansersättning för finns alltid där, oavsett om han är sjuk eller inte. Det arbete som assistenterna utförde när han var hemma från skolan utfördes för att tillgodose det behovet och omfattas alltså inte av föräldraansvaret.

9. *Leksands kommun* anser att överklagandet ska avslås.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

10. Frågan i målet är om ett tillfälligt utökat behov av personlig assistans för tid när den enskilde varit hemma från skolan på grund av sjukdom som inte har samband med den enskildes funktions-

nedsättning kan anses falla inom ramen för ett normalt förekommande föräldraansvar.

Rättslig reglering m.m.

11. Enligt 7 § första stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har personer som omfattas av lagen rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

12. I 9 § 2 anges att en sådan insats är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

13. Enligt 51 kap. 6 § första stycket socialförsäkringsbalken ska det, när behovet av personlig assistans bedöms för ett barn, bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt föräldrabalken med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

14. Av 9 § 2 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade följer att kommunen är skyldig att tillhandahålla biträde av personlig assistent eller utge ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt socialförsäkringsbalken. Detta gäller även när det uppstår ett tillfälligt utökat behov av assistans. Enligt 7 § ansvarar dock inte kommunen för biträde av eller ersättning för personlig assistent till den del behovet tillgodoses på annat sätt.

15. A.J. var hemma från skolan i november 2018 på grund av sjukdom och han anlitade då sina personliga assistenter.

16. Kommunen har inte ifrågasatt att assistenterna utfört arbetet i fråga men har avslagit ansökan om ekonomiskt stöd för tillfälligt utökad personlig assistans med motiveringen att behovet ska anses tillgodosett inom ramen för ett normalt förekommande föräldraansvar. A.J. var frånvarande från skolan på grund av ett sjukdomstillstånd som inte hade någon koppling till hans funktionsnedsättning och kommunen gör gällande att även ett barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder är i behov av hjälp av sina föräldrar i samband med sjukdom.

17. Högsta förvaltningsdomstolen noterar inledningsvis följande. A.J. har ett omfattande hjälpbehov. Försäkringskassan har beviljat honom assistansersättning för all vaken tid, förutom för tid

i skolan och en halvtimme per dag som har ansetts motsvara föräldraansvaret för hans del. Föräldraansvaret har alltså bedömts utgöra en begränsad del i förhållande till det totala hjälpbehovet, oavsett om det är skoldag eller inte.

18. Genom Försäkringskassans beslut får det anses klarlagt att A.J. har ett behov av personlig assistans när han inte är närvarande i skolan. Det behovet uppstår oavsett orsaken till frånvaron. Orsaken till frånvaron saknar därför enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening betydelse vid prövningen av rätten till tillfälligt utökad personlig assistans.

19. Försäkringskassan har vid bedömningen av A.J:s rätt till assistansersättning beaktat föräldraansvaret på visst sätt. Det finns enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte skäl att göra någon annan bedömning vid prövningen av rätten till tillfälligt utökad personlig assistans.

20. När A.J. var frånvarande från skolan uppstod alltså ett behov av personlig assistans som inte kunde tillgodoses genom en omfördelning av beviljade assistanstimmar och som inte omfattades av föräldraansvaret. Inte heller har behovet tillgodosetts på annat sätt. Att assistans har utförts i enlighet med vad som angetts i ansökningen är ostridigt. A.J. är således berättigad till den sökta insatsen. Överklagandet ska därför bifallas och underinstansernas avgöranden upphävas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att A.J. är berättigad till ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för tillfälligt utökad personlig assistans i enlighet med vad som framgår av domskälen. Målet visas åter till Leksands kommun för handläggning.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten*, *Classon*, *Askersjö*, *Svahn Starrsjö* och *Haggren*. Föredragande var justitiesekreteraren Hanna Sardi Jarlbro.

Förvaltningsrätten i Falun (2019-10-10, ordförande Jonasson):

Av utredningen framgår att A.J. är beviljad assistansersättning för all vaken tid när han inte vistas i skolan.

Frågan i målet är om han har rätt till tillfälligt utökad personlig assistans i ansökt omfattning, då han varit hemma från skolan på grund av egen sjukdom.

Av föräldrabalken följer att en vårdnadshavare har ett ansvar för barnets omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Personlig assistans till barn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kan endast beviljas om hjälpbehoven kan anses gå utöver normalt föräldraansvar (se dom i mål 6151-14 meddelad 2015-09-14 av Kammarrätten i Göteborg).

A.J. var 12,5 år vid tiden för prövningen. Barn i denna ålder har fortfarande ett varierande stort behov av omvårdnad från vårdnadshavare när de är sjuka, vilket har ett direkt samband med vilken typ av sjukdom det rör sig om.

Av utredningen framgår att orsaken till A.J:s frånvaro från skolan var magsjuka samt njurbäckeninflammation och som – såvitt framkommit – saknar samband med hans funktionshinder. Det är fråga om sjukdomsperioder i november månad. Även med beaktande av A.J:s funktionshinder, får det anses ingå i det normala föräldraansvaret att tillgodose barnets vårdbehov vid frånvaro av detta slag. Överklagandet ska därmed avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Sundsvall (2020-08-21, Törnered, Wadsten och Nyström):

Frågan i målet är om A.J. har rätt till tillfällig utökning av personlig assistans för tid då han varit hemma från skolan på grund av sjukdom och hans hjälpbehov inte tillgodosetts av skolans personal.

Av 9 § 2 LSS följer att kommunen är skyldig att tillhandahålla biträde av personlig assistent eller ge ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, SFB. Enligt 7 § LSS ansvarar dock inte kommunen för biträde av eller ersättning för personlig assistent till den del behovet tillgodoses på annat sätt.

I förarbetena till LSS uttalas bl.a. följande. Vid bedömningen av om den enskilde har behov av insatsen i sin livsföring måste jämförelser göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder. För att viss insats ska kunna nekas den funktionshindrade på grund av att behovet tillgodoses på annat sätt, ska behovet också faktiskt tillgodoses på annat sätt. Det räcker således inte att behovet kan tillgodoses på annat sätt. Behovet tillgodoses på annat sätt t.ex. när en nära anhörig frivilligt svarar för insatsen som ett led i familjerelationen. Ett behov kan också, helt eller till viss del, tillgodoses genom en förälders ansvar enligt föräldrabalken för den normala vårdnaden av ett barn (prop. 1992/93:159 s. 172).

Av 13 kap. 22–23 §§ SFB följer att en förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barn som har fyllt tolv år om det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom.

A.J., som vid de aktuella sjuktillfällena var tolv år gammal, har varit hemma från skolan på grund av magsjuka och njurbäckeninflammation. Kammarrätten bedömer att barn i tolvårsåldern utan funktionsnedsättning i många fall kan klara sig utan en förälders hjälp vid skolfrånvaro på grund av lindrigare sjukdomar som exempelvis magsjuka. Beroende på exempelvis barnets mognadsgrad och sjukdomstillstånd kan dock barn i den åldern behöva en förälder närvarande för att få sina behov av vård och omsorg tillgodosedda även vid den typen av sjukdomar. Det får därmed anses ingå i det normala föräldraansvaret att vårda barnet när det på grund av sådana sjukdomar måste vara hemma från t.ex. skola. I och med att det ingår i det normala föräldraansvaret att vårda barnet får det även anses ingå att då, om möjligt, tillgodose barnets samtliga behov. Det har inte framkommit att en hemmavarande förälder inte kunnat tillgodose A.J:s behov. Det har därmed ingått i föräldraansvaret att tillgodose A.J:s behov när han varit hemma från skolan på grund av aktuella sjukdomar. Den omständigheten att föräldrarna har valt att inte ansöka om tillfällig föräldrapenning ändrar inte denna bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

– Kammarrätten avslår överklagandet.